

SPIS TREŚCI

WSTĘP	13
<i>Małgorzata Iwanicz-Drozdowska</i>	

CZĘŚĆ I ISTOTA I HISTORIA UBEZPIECZEŃ

1. POJĘCIE UBEZPIECZENIA I PODSTAWOWA TERMINOLOGIA	17
<i>Piotr Jaworski, Jacek Micał</i>	
1.1. Istota ubezpieczeń	17
1.2. Wspólnota ryzyka i zasada wzajemności	18
1.3. Ubezpieczenia komercyjne – prawo popytu i podaży	20
1.4. Ubezpieczenia społeczne – regulacje administracyjne	22
1.5. Podstawowa terminologia	24
1.6. Ryzyko a niepewność	27
1.7. Rodzaje ryzyka w ubezpieczeniach	27
1.8. Zarządzanie ryzykiem z wykorzystaniem ubezpieczeń	31
1.9. Składka a wartość oczekiwana straty spowodowanej potencjalną szkodą	33
1.10. Podstawy kalkulacji składki	35
1.10.1. Wycena i procedura klasyfikacyjna	35
1.10.2. Zagadnienia matematyczne kalkulacji stawki i składki ubezpieczeniowej	36
Pytania sprawdzające	37
2. ZARYS HISTORII UBEZPIECZEŃ	39
<i>Paweł Różycki</i>	
2.1. Od praubezpieczeń do współczesności	39
2.2. Początki ubezpieczeń – czasy starożytne i wczesne średniowiecze	40
2.3. Średniowiecze i czasy nowożytne do końca XVI w.	42

2.4. Wieki XVII i XVIII	45
2.5. Wieki XIX, XX i początki XXI	48
2.6. Rozwój ubezpieczeń w Polsce	54
Pytania sprawdzające	58

3. KLASYFIKACJA UBEZPIECZEŃ. UMOWY UBEZPIECZENIA 59

Małgorzata Iwanicz-Drozdowska

3.1. Klasyfikacja ubezpieczeń	59
3.2. Podstawowe informacje dotyczące umów ubezpieczenia	65
Pytania sprawdzające	68

CZĘŚĆ II

BEZPIECZEŃSTWO I FINanse W SEKTORZE UBEZPIECZEŃ PRYWATNYCH

4. SIĘĆ BEZPIECZEŃSTWA FINANSOWEGO W SEKTORZE UBEZPIECZEŃ 71

Małgorzata Iwanicz-Drozdowska

4.1. Regulacje prawne dotyczące działalności ubezpieczeniowej	71
4.2. Nadzór nad sektorem ubezpieczeń	78
4.3. Systemy gwarancyjne w sektorze ubezpieczeń	86
Pytania sprawdzające	90

5. ZARZĄDZANIE FINANSAMI ZAKŁADU UBEZPIECZEŃ. WYPŁACALNOŚĆ II 92

Marzanna Lament

5.1. Podstawy prawne zarządzania finansami w zakładach ubezpieczeń	92
5.2. Ryzyko w zarządzaniu finansami zakładów ubezpieczeń	95
5.3. Zarządzanie aktywami	102
5.4. Zarządzanie pasywami	105
5.5. Zasady tworzenia i podziału wyniku finansowego	108
5.6. Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe i ich znaczenie	114
5.7. Wypłacalność zakładu ubezpieczeń i jej ocena	121
5.7.1. Pojęcie wypłacalności i czynniki ją kształtujące	121
5.7.2. Ogólna charakterystyka systemu oceny wypłacalności zakładów ubezpieczeń i zakładów reasekuracji Wypłacalność II (Solvency II)	124
5.7.3. Architektura Wypłacalności II (Solvency II)	125
5.7.4. Wymagania kapitałowe	127
5.7.5. Znaczenie mechanizmów kontrolnych w Wypłacalności II (Solvency II) ...	130
Pytania sprawdzające	132

6. DZIAŁALNOŚĆ INWESTYCYJNA/LOKACYJNA ZAKŁADÓW UBEZPIECZEŃ 133
Marzanna Lament

6.1. Pojęcie polityki inwestycyjnej i jej cele	133
6.2. Uwarunkowania prawne działalności inwestycyjnej/lokacyjnej zakładów ubezpieczeń	134
6.3. Strategie inwestycyjne zakładów ubezpieczeń	137
6.4. Wycena lokat w zakładzie ubezpieczeń	138
6.4.1. Ogólne zasady wyceny	138
6.4.2. Wycena według polskiego prawa bilansowego	140
6.4.3. Wycena według MSR/MSSF	142
6.5. <i>Asset and liability management</i> (ALM) jako metoda zarządzania aktywami zakładu ubezpieczeń	146
Pytania sprawdzające	149

7. WYKORZYSTANIE ANALIZY WSKAŹNIKOWEJ DO OCENY SYTUACJI FINANSOWEJ ZAKŁADU UBEZPIECZEŃ 150
Marzanna Lament

7.1. Podmioty zainteresowane oceną sytuacji finansowej zakładu ubezpieczeń	150
7.2. Charakterystyka wybranych wskaźników finansowych	151
7.2.1. Wskaźniki rentowności	151
7.2.2. Wskaźniki wypłacalności	154
7.2.3. Wskaźniki płynności finansowej i zdolności płatniczej	155
7.2.4. Wskaźniki sprawności działania i współzależności	156
7.3. Przykład oceny sytuacji finansowej zakładu ubezpieczeń	160
Pytania sprawdzające	164

CZĘŚĆ III

UBEZPIECZENIA OFEROWANE PRZEZ SEKTOR PUBLICZNY

8. UBEZPIECZENIE SPOŁECZNE W SYSTEMIE ZABEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO 167
Kamila Bielawska

8.1. Istota i cechy ubezpieczenia społecznego	167
8.2. Konstrukcja systemu ubezpieczeń społecznych	174
Pytania sprawdzające	182

9. ORGANIZACJA SYSTEMU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH 183
Daniela Kitala, Ewa Cichowicz

9.1. Wprowadzenie do organizacji systemu ubezpieczeń społecznych	183
9.2. Zakład Ubezpieczeń Społecznych (ZUS)	185
9.3. Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (KRUS)	189

9.4. Otwarte Fundusze Emerytalne (OFE)	191
9.5. Narodowy Fundusz Zdrowia (NFZ)	192
Pytania sprawdzające	194
10. UBEZPIECZENIA EMERYTALNE. REFORMA SYSTEMU UBEZPIECZEŃ EMERYTALNYCH	195
<i>Kamila Bielawska</i>	
10.1. Istota zabezpieczenia emerytalnego	195
10.2. Charakterystyka ubezpieczenia emerytalnego	199
10.3. Reformy emerytalne	205
10.4. Ubezpieczenie emerytalne w Polsce po reformie strukturalnej (1 stycznia 1999 r.)	212
10.4.1. Ewolucja ubezpieczenia emerytalnego w Polsce	212
10.4.2. Zakres podmiotowy	215
10.4.3. Źródła i metody finansowania emerytur	217
10.4.4. Warunki uprawniające do emerytury i sposób jej obliczania	219
Pytania sprawdzające	222
11. UBEZPIECZENIA ZDROWOTNE	223
<i>Ewa Cichowicz</i>	
11.1. Historia i istota ubezpieczenia zdrowotnego	223
11.2. Zakres ubezpieczenia zdrowotnego	227
11.3. Źródło i metody finansowania ubezpieczenia zdrowotnego	230
11.4. Warunki i sposób ustalania świadczeń z tytułu ubezpieczenia zdrowotnego	233
Pytania sprawdzające	236
12. UBEZPIECZENIA CHOROBOWE I MACIERZYŃSKIE	237
<i>Ewa Cichowicz</i>	
12.1. Historia oraz istota ubezpieczenia chorobowego i macierzyńskiego	237
12.2. Zakres ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa	242
12.3. Źródło i metody finansowania ubezpieczenia w razie choroby i macierzyństwa ..	243
12.4. Warunki i sposób ustalania świadczeń z tytułu ubezpieczenia w razie choroby i macierzyństwa	244
Pytania sprawdzające	251
13. UBEZPIECZENIA WYPADKOWE	252
<i>Radosław Kitala, Ewa Cichowicz</i>	
13.1. Historia i istota ubezpieczenia wypadkowego	252
13.2. Zakres ubezpieczenia wypadkowego	256
13.3. Źródło i metody finansowania ubezpieczenia wypadkowego	260
13.4. Warunki i sposób ustalania świadczeń	263
Pytania sprawdzające	267

14. UBEZPIECZENIA RENTOWE	268
<i>Ewa Cichowicz</i>	
14.1. Historia i istota ubezpieczeń rentowych	268
14.2. Zakres ubezpieczeń rentowych	272
14.3. Źródło i metody finansowania ubezpieczeń rentowych	275
14.4. Warunki i sposób ustalania świadczeń z tytułu ubezpieczeń rentowych	277
Pytania sprawdzające	283

CZĘŚĆ IV

UBEZPIECZENIA OFEROWANE PRZEZ SEKTOR PRYWATNY

15. ORGANIZACJA DZIAŁALNOŚCI PRYWATNYCH ZAKŁADÓW UBEZPIECZEŃ ..	287
<i>Magdalena Dominiak</i>	
15.1. Charakterystyka procesów związanych z działalnością ubezpieczeniową	287
15.2. Kanały dystrybucji w sprzedaży ubezpieczeń	294
15.3. Bancassurance jako szczególny kanał dystrybucji	301
15.4. Wybrane zagadnienia systemu zarządzania zakładów ubezpieczeń	304
15.5. Czynniki mające wpływ na organizację procesów w zakładzie ubezpieczeń	313
Pytania sprawdzające	318
16. TRANSFORMACJA CYFROWA W UBEZPIECZENIACH	319
<i>Marcin Kawiński</i>	
16.1. Wprowadzenie do ubezpieczeń cyfrowych	319
16.2. Technologie cyfrowe i ich zastosowania w ubezpieczeniach	320
16.2.1. Bazy danych i chmury obliczeniowe	321
16.2.2. Telematyka	323
16.2.3. Automatyzacja	325
16.2.4. Blockchain	327
16.2.5. Sztuczna inteligencja	327
16.2.6. Komputery kwantowe	328
16.2.7. Otwarte ubezpieczenia (<i>open insurance</i>)	329
16.3. Technologie cyfrowe jako nośnik zysku i ryzyka – zarządzanie transformacją cyfrową	330
16.4. Podaż i popyt na nowe technologie w ubezpieczeniach	332
16.5. Regulacje i trendy	338
Pytania sprawdzające	339

17. UBEZPIECZENIA NA ŻYCIE	340
<i>Ewa Dąbrowska</i>	
17.1. Znaczenie i rodzaje ubezpieczeń na życie	340
17.2. Podstawowe produkty z zakresu indywidualnych ubezpieczeń na życie	341

17.2.1. Podstawy konstrukcji ubezpieczeń na życie	341
17.2.2. Zakres ubezpieczenia	343
17.2.3. Podstawy oceny ryzyka w indywidualnych ubezpieczeniach na życie	348
17.3. Podstawowe produkty z zakresu grupowych ubezpieczeń na życie	352
17.3.1. Ubezpieczenia grupowe dla pracowników	352
17.3.2. Ubezpieczenia grupowe dla klientów instytucji	357
Pytania sprawdzające	361
18. UBEZPIECZENIA ZDROWOTNE	362
<i>Ewa Dąbrowska</i>	
18.1. Rynek ubezpieczeń zdrowotnych	362
18.2. Model ubezpieczeń zdrowotnych – organizacja dostępu do leczenia	363
18.3. Zakres ubezpieczeń	364
18.4. Zasady odpłatności za świadczenia medyczne	367
18.5. Podstawy oceny ryzyka	368
Pytania sprawdzające	369
19. UBEZPIECZENIA EMERYTALNE	370
<i>Kamila Bielawska</i>	
19.1. Istota i funkcje ubezpieczenia emerytalnego	370
19.2. Formy zabezpieczenia emerytalnego w III filarze polskiego systemu emerytalnego	373
19.2.1. Rozwój dodatkowego zabezpieczenia emerytalnego	373
19.2.2. Formy zabezpieczenia emerytalnego inicjowane przez pracodawcę (zatrudniającego)	376
19.2.3. Indywidualne formy dodatkowego zabezpieczenia emerytalnego	383
19.3. Ubezpieczeniowe formy kwalifikowanego zabezpieczenia emerytalnego w Polsce – charakterystyka i sposób oceny ryzyka	387
Pytania sprawdzające	390
20. UBEZPIECZENIA MIENIA	392
<i>Monika Wieczorek-Kosmala</i>	
20.1. Znaczenie i rodzaje ubezpieczeń mienia	392
20.2. Podstawowe standardy w ubezpieczeniach mienia	395
20.2.1. Standardy dotyczące sposobu formułowania zakresu ubezpieczenia	396
20.2.2. Standardy dotyczące sum ubezpieczenia	396
20.2.3. Standardy dotyczące systemów ubezpieczenia	398
20.2.4. Standardy dotyczące ograniczeń odpowiedzialności ubezpieczyciela	401
20.3. Podstawowe produkty z zakresu ubezpieczeń mienia	403
20.3.1. Ujęcie produktowe ubezpieczeń mienia	403
20.3.2. Ubezpieczenia ogniowe, kradzieżowe i od wszystkich rodzajów ryzyka ..	403

20.3.3. Ubezpieczenia techniczne	405
20.3.4. Ubezpieczenia transportowe	407
20.4. Podstawy oceny ryzyka w ubezpieczeniach mienia	407
Pytania sprawdzające	410

21. UBEZPIECZENIA ODPOWIEDZIALNOŚCI CYWILNEJ 411

Daniel Szewieczek

21.1. Funkcje i znaczenie ubezpieczeń odpowiedzialności cywilnej	411
21.1.1. Odpowiedzialność cywilna i jej implikacje ubezpieczeniowe	411
21.1.2. Charakterystyka ubezpieczeń odpowiedzialności cywilnej	416
21.2. Ubezpieczenia obowiązkowe odpowiedzialności cywilnej	422
21.2.1. Ubezpieczenia obowiązkowe odpowiedzialności cywilnej w systemie finansowym	422
21.2.2. Standardy powszechnych (ustawowych) ubezpieczeń odpowiedzialności cywilnej	423
21.2.3. Standardy pozostałych szczególnych ubezpieczeń obowiązkowych odpowiedzialności cywilnej	427
21.3. Ubezpieczenia dobrowolne odpowiedzialności cywilnej	431
21.3.1. Ubezpieczenia dobrowolne OC z tytułu szkód wyrządzonych osobom trzecim w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą lub wykonywaniem zawodu	431
21.3.2. Ubezpieczenia dobrowolne OC z tytułu szkód wyrządzonych osobom trzecim przez członków gospodarstw domowych	434
21.4. Podstawy oceny ryzyka w ubezpieczeniach odpowiedzialności cywilnej	435
Pytania sprawdzające	439

22. UBEZPIECZENIA FINANSOWE 440

Maria Gorczyńska, Monika Wiczorek-Kosmala

22.1. Znaczenie i rodzaje ubezpieczeń finansowych	440
22.2. Ubezpieczenia kredytu	442
22.2.1. Istota i rodzaje ubezpieczeń kredytu	442
22.2.2. Ubezpieczenie kredytu bankowego	444
22.2.3. Ubezpieczenie kredytu kupieckiego	446
22.2.4. Ubezpieczenie należności ratalnych, czynszów leasingowych oraz należności faktoringowych i forfaitingowych	448
22.3. Gwarancje ubezpieczeniowe	450
22.3.1. Istota i rodzaje gwarancji ubezpieczeniowych	450
22.3.2. Charakterystyka wybranych rodzajów gwarancji ubezpieczeniowych z punktu widzenia ich przeznaczenia i przedmiotu zabezpieczenia	452
22.4. Ubezpieczenie różnych ryzyk finansowych	454
22.5. Podstawy oceny ryzyka w ubezpieczeniach finansowych	457
Pytania sprawdzające	459

23. DZIAŁALNOŚĆ REASEKURACYJNA	460
<i>Ewa Cichowicz</i>	
23.1. Pojęcie i mechanizm reasekuracji	460
23.2. Funkcje i cele reasekuracji	463
23.3. Formy i metody reasekuracji	466
23.4. Rozwój rynku reasekuracyjnego	476
Pytania sprawdzające	480
BIBLIOGRAFIA	481